

PLAN OBRAZOVANJA ODRASLIH
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA
ZA PERIOD 2019. – 2021. GODINA

juni, 2019. godine

Uvod

Pravo na učenje i obrazovanje, prema Općoj deklaraciji o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda, jedno je od osnovnih ljudskih prava:

«Član 26.

Svako ima pravo na obrazovanje. Obrazovanje mora biti besplatno, barem na početnim i opštim stepenima. Osnovno obrazovanje mora biti obavezno. Tehničko i stručno obrazovanje mora biti dostupno svima; više obrazovanje treba biti pristupačno svima na osnovu sposobnosti.

Član 27.

Svako ima pravo učestvovati u kulturnom životu svoje zajednice, uživati u umjetnosti te učestvovati u naučnom razvoju i koristiti njegove prednosti.....

Član 29.

Svako ima obaveze prema zajednici u kojoj je jedino moguć nezavisan i potpun razvoj njegove osobnosti...»¹

Obrazovanje odraslih opisano je kao osnovno pravo u mnogo prilika, naročito unutar okvira Obrazovanja za sve (EFA)² i dio je međunarodnog sporazuma o ekonomskim, društvenim i kulturnim pravima³.

U suštini, obrazovanje odraslih jedan je od preduslova za ostvarenje prava na samorealizaciju i za realizaciju punih ličnih potencijala. „U HRBA pristupu, ljudska prava određuju vezu između pojedinaca i grupa s legitimnim zahtjevima (nosioca prava) s jedne strane i državnih i nedržavnih aktera s povezanim obavezama (nosioce obaveza) sa druge strane. On identifikuje nosioce prava (i njihova zvanična prava) i odgovarajuće nosioce obaveza (i njihove obaveze) i radi na jačanju mogućnosti nosilaca prava da ostvare svoja prava i nosilaca obaveza da ispune svoje obaveze.”⁴

To podrazumijeva da obrazovanje nije usluga koja se nudi u zavisnosti od raspoloživosti, već je u pitanju garantovano pravo koje „nosioci obaveza“ moraju omogućiti.

Bosna i Hercegovina ima višedecenijsku tradiciju institucionalnog obrazovanja odraslih.

Nakon II. svjetskog rata ustanovljen je okvir, koji je sredinom pedesetih godina zaprimio sve karakteristike sistema i bio dio jedinstvenog obrazovnog sistema na lokalnom i državnom nivou (tada republičkom). Sve veće sredine (općine) imale su radničke univerzitete, a osnovne i srednje škole su radile na opismenjivanju i omogućavanju sticanja kvalifikacija stanovništvu za ulazak na tržište rada, jer je u tom periodu bio mali broj građana koji je završavao osnovnu školu, a pogotovo je bilo malo građana sa srednjoškolskim obrazovanjem i bilo je neophodno, zbog ubrzane industrijalizacije, brzo osigurati osposobljavanje velikog broja nekvalificirane radne snage za obavljanje određenih poslova.

Obrazovanje odraslih u Bosni i Hercegovini, pa i na području Zeničko-dobojskog kantona, postojalo je u kontinuitetu, ali je ekspanziju doživjelo 70-ih godina prošlog vijeka.

Formalnim obrazovanjem (završetak osnovne škole, sticanje srednjoškolskog obrazovanja, prekvalifikacija i dokvalifikacija) od devedesetih godina na ovamo bavile su se osnovne i srednje škole i troškovi školovanja padali su na teret polaznika.

Ubrzan tehnološki razvoj, izmjenjive potrebe tržišta rada i globalizacija društva nameću sve izraženiju potrebu građana za cjeloživotnim učenjem, a obavezu društva da osiguraju uslove za cjeloživotno obrazovanje. U Bosni i Hercegovini skoro dvije decenije postoje naponi da se stvori zakonski okvir za obrazovanje odraslih, a što je jedna od obaveza koje su vlasti Bosne i Hercegovine definirale u članu 20. Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“,

¹ Opća deklaracija o ljudskim pravima OUN, 1948

² Education for All

³ International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights

⁴ The Human Rights Based Approach to Development Cooperation Towards a Common Understanding Among UN Agencies((2004))http://www.undg.org/archive_docs/6959

The_Human_Rights_Based_Approach_to_Development_Cooperation_Towards_a_Common_Understanding_among_UN.pdf

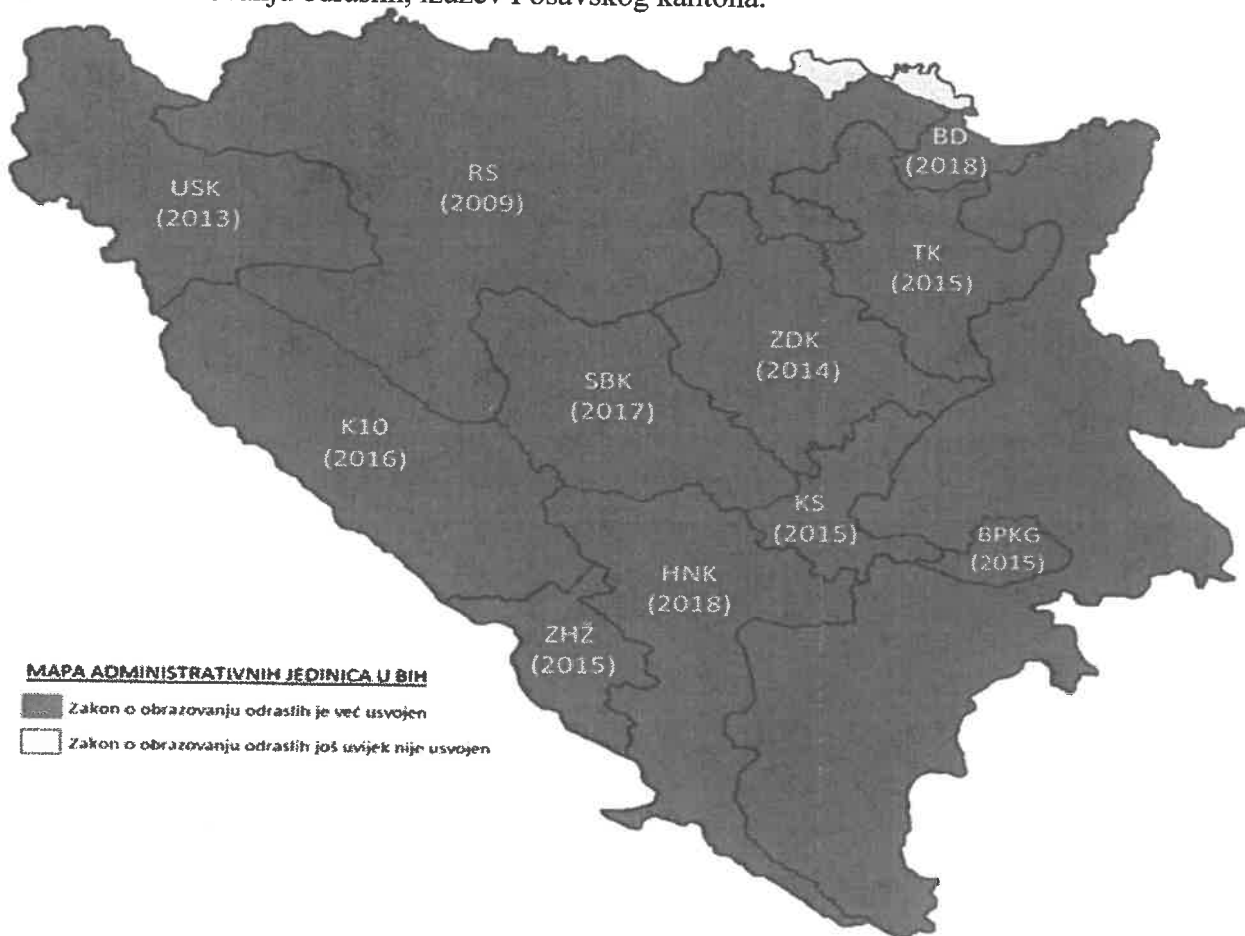
broj:18/03) kao obavezu nadležnih vlasti u entitetima, kantonima i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine.

Na nivou Bosne i Hercegovine su 2014. godine donesena dva važna dokumenta koji su smjernice za uređenje ove oblasti od strane nadležnih vlasti u entitetima, kantonima i Brčko distriktu BiH. Naime, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine donijelo je Odluku o usvajanju Principa i standarda obrazovanja odraslih u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 39/14) i Stratešku platformu razvoja obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 96/14).

U skladu sa navedenom odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine :

- „(1) Principi i standardi obrazovanja odraslih usvojeni ovom Odlukom predstavljaju pravnu osnovu za djelovanje obrazovnih i drugih vlasti - odgovornih organa, institucija, organizacija i pojedinaca na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini, kao okvir u kome iniciraju, provode i koordiniraju svoje aktivnosti u oblasti obrazovanja odraslih, u skladu sa utvrđenim nadležnostima.
- (2) Principima i standardima obrazovanja odraslih se utvrđuju zajednički principi i standardi na kojima se temelje, razvijaju, implementiraju i koordiniraju politike i zakonodavstvo u vezi s obrazovanjem odraslih u cijeloj Bosni i Hercegovini, prati, procjenjuje i razmatra stanje u ovoj oblasti, te dogovaraju, predlažu i poduzimaju mjere za njegovo unapređenje.
- (3) Osnovni principi i standardi definirani Principima i standardima obrazovanja odraslih slijede međunarodne i evropske principe i standarde u području obrazovanja odraslih, i uvažavaju specifičnosti ekonomskog, socijalnog i kulturološkog konteksta u Bosni i Hercegovini.“

Također, od 2009. godine (RS), sa intenziviranjem aktivnosti na pravnom uređenju obrazovanja odraslih donošenjem ovih strateških dokumenata na nivou Bosne i Hercegovine, sve administrativne jedinice nadležne za obrazovanje u Bosni i Hercegovini (kantoni i Brčko distrikt BiH) su donijele zakone o obrazovanju odraslih, izuzev Posavskog kantona.

Prema izvještaju Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine iz januara 2019. godine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je razmatralo i usvojilo Informaciju⁵ o provedbi Strateške platforme razvoja obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja u Bosni i Hercegovini za period 2014. – 2020. u kojoj su, kao primjeri dobre prakse navedeni: formiranje i rad Vijeća za obrazovanje odraslih Zeničko-dobojskog kantona, proces donošenja plana obrazovanja odraslih i utvrđivanje javnog interesa za donošenje javno važećeg programa andragoškog osposobljavanja/usavršavanja kadrova u obrazovanju odraslih u Zeničko-dobojskom kantonu.

Ukazano je na potrebu donošenja strateških dokumenata o obrazovanju odraslih u administrativnim jedinicama koji će biti usaglašeni sa strateškim dokumentima Bosne i Hercegovine, jačanja kapaciteta stručnjaka, razvijanje modela priznavanja neformalnog obrazovanja i informalnog učenja, kao i priznavanje prethodno stečenog znanja.

Istaknuto je da u ostvarivanju ciljeva, mjera i aktivnosti iz Strateške platforme doprinos može dati implementacija rezultata postignutih u okviru IPA projekta „Razvoj kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje“ koji je realiziran u saradnji nadležnih obrazovnih i drugih vlasti i uz tehničku pomoć Delegacije Evropske unije s ciljem jačanja kvaliteta i efikasnosti sistema obrazovanja i obuke, sa fokusom na stručno i obrazovanje odraslih. Naime, okosnicu Projekta činilo je daljnje razvijanje elemenata Kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini s fokusom na stručno obrazovanje i obuku i obrazovanje odraslih, sistemski pristup razvoju osiguranja kvalitete i mehanizama finansiranja u stručnom obrazovanju. Tim prije, jer su u okviru Projekta izrađene smjernice za vrednovanje neformalnog obrazovanja i informalnog učenja, te prepoznavanja vještina potrebnih poslodavcima u odabranim porodicama zanimanja.

Ove preporuke trebaju biti ideja vodilja za planiranje i realizaciju aktivnosti Zeničko-dobojskog kantona na ovom polju.

Pravni osnov za donošenje Plana obrazovanja odraslih

Zakonska utemeljenost za donošenje Plana obrazovanja odraslih Zeničko-dobojskog kantona sadržana je u članu 39. Zakona o obrazovanju odraslih („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 5/14 i 13/18).

Vijeće za obrazovanje odraslih, formirano rješenjem Vlade Zeničko-dobojskog kantona broj: 02-38-1457/17 od 01.02.2017.godine, u skladu sa odredbama Zakona predlaže Plan obrazovanja odraslih za period od tri godine. Planom obrazovanja odraslih utvrđuju se:

- a) prioritetne obrazovne oblasti obrazovanja odraslih
- b) infrastrukturne djelatnosti potreba obrazovanja odraslih
- c) raspoređivanje programa obrazovanja odraslih na lokalne zajednice
- d) okvirni obim sredstava za obrazovanje odraslih
- e) programe i dinamiku njihovog ostvarivanja

Zakonom o obrazovanju odraslih stvoreni su preduslovi za ostvarenje principa cjeloživotnog učenja, te obaveza nadležnim vlastima da osiguraju organizacijske i finansijske pretpostavke da građani Zeničko-dobojskog kantona ostvare pravo na obrazovanje tokom cijelog života.

Može se istaći da je Zeničko-dobojski kanton, donošenjem Zakona o obrazovanju odraslih 2014. godine i njegovim inoviranjem 2018. godine, stvorio osnovne pravne pretpostavke da se sačini organizacijski i stručni okvir za ostvarenje prava građana Zeničko-dobojskog kantona na samorealizaciju i realizaciju punih ličnih potencijala.

Zeničko-dobojski kanton je sada u procesu donošenja trećeg po redu Plana obrazovanja odraslih, ali za razliku od prethodna dva (2017. i 2018.) koji su doneseni na godišnjem nivou, ovaj donosi za vremenski period od tri godine, odnosno period 2019. – 2021. godina. Utoliko je ovaj proces

⁵ <http://www.mcp.gov.ba/Content/Read/obrazovanje-dokumenti>

planiranja i donošenja, glavnog planskog dokumenta vezanog za obrazovanje odraslih Zeničko-dobojskog kantona, zahtjevniji i odgovorniji.

Implementacija Plana za obrazovanje odraslih Zeničko-dobojskog kantona za 2018. godinu

U pripremama za izradu ovog Plana obrazovanja odraslih, svakako je potrebno napraviti osvrt na Plan obrazovanja odraslih Zeničko-dobojskog kantona za 2018. godinu i njegovu realizaciju.

U Planu za 2018. godinu bile su definirane sljedeće aktivnosti:

1. Izrada i donošenje Programa za osnovno obrazovanje odraslih;
2. Raspisivanje javnog poziva za upis u Program za osnovno obrazovanje odraslih;
3. Provođenje programa osnovnog obrazovanja odraslih;
4. Pokretanje procedura za utvrđivanje posebnog interesa Zeničko-dobojskog kantona za donošenje programa obrazovanja odraslih za osposobljavanje za obavljanje poslova asistenta/pomoćnika u nastavi;
5. Pokretanje procedure za utvrđivanje posebnog interesa Zeničko-dobojskog kantona za donošenje programa obrazovanja odraslih za andragoško osposobljavanje uposlenika u obrazovanju odraslih;
6. Izrada programa srednjoškolskog obrazovanja odraslih;
7. Realizacija programa srednjoškolskog obrazovanja odraslih;
8. Ažuriranje baze podataka o građanima Zeničko-dobojskog kantona koji nemaju završenu osnovnu školu;
9. Analiza potreba tržišta rada za osiguranjem radne snage koja posjeduje potrebna znanja i vještine za obavljanje jednostavnijih poslova koji se mogu steći kroz programe osposobljavanja koji imaju samo završenu osnovnu školu;
10. Izrada finansijske procjene potrebnih sredstava za obrazovanje odraslih u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2019. godinu;
11. Promovisanje obrazovanja odraslih i cjeloživotnog učenja i realizacija promotivnih kampanja i sajмова namijenjenih podsticanju građana za aktivnu participaciju u programima obrazovanja odraslih i cjeloživotnog učenja;
12. Stvaranje jedinstvene baze podataka o učešću građana u aktivnostima obrazovanja odraslih;
13. Analiza i istraživanje potreba tržišta rada Zeničko-dobojskog kantona;
13. Uspostavljanje Registra poslodavaca Zeničko-dobojskog kantona kod kojih se može obavljati praktičan rad/praktična nastava u okviru programa obrazovanja odraslih;
14. Praćenje i evaluacija rada ustanova za obrazovanje odraslih;
15. Izrada standarda zanimanja.

U osvrtu na realizaciju planiranih aktivnosti može se konstatirati da su neke od aktivnosti realizirane u potpunosti i sa značajnim rezultatima, dok kod nekih planiranih aktivnosti rezultatima se ne može biti zadovoljno.

Program osnovnog obrazovanja odraslih je donesen, osigurana su budžetska sredstva za realizaciju programa, raspisani su javni pozivi za upis u program i krenulo se realizacijom programa. Međutim, iznenađujuće je da je neočekivano slab odziv građana za upis, iako je prema podacima Službe za zapošljavanje značajan broj građana Zeničko-dobojskog kantona bez završene osnovne škole, a za osnovno obrazovanje odraslih su u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona osigurana sredstva. Dakle, građani Zeničko-dobojskog kantona, ne plaćaju sticanje osnovnog obrazovanja odraslih kako je bilo do donošenja Zakona o obrazovanju odraslih. Stoga, neophodno je izvršiti detaljnu analizu, utvrditi razloge slabog odziva građana i planirati potrebne i adekvatne mjere kako bi se što više građana Zeničko-dobojskog kantona bez završene osnovne škole prijavilo na javne pozive za upis u Program osnovnog obrazovanja odraslih.

Planirana sredstva u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2019. godinu za obrazovanje odraslih su u obimu kao za 2018. godinu (osnovno obrazovanje odraslih), te definirane posebne budžetske linije finansiranja obrazovanja odraslih drugih ministarstva (Ministarstvo za boračka pitanja).

U oblasti andragoškog osposobljavanja postignuti su značajni rezultati. Vlada je utvrdila javni interes Zeničko-dobojskog kantona za donošenje javno važećeg programa andragoškog osposobljavanja

(Zaključak Vlade Zeničko-dobojskog kantona broj: 02-38-14397/18 od 20.09.2018. godine), te doneseni Javno važeći program andragoškog osposobljavanja/usavršavanja „Osnovna andragoška obuka“ i Javno važeći program andragoškog osposobljavanja/usavršavanja „Andragoška obuka – Curriculum globALE“. Također, i prije donošenja javno važećih programa andragoškog osposobljavanja organizirana je kraća obuka za 23 polaznika, te ako uzmemo u obzir lica sa područja Zeničko-dobojskog kantona koja su u ranijih godina prošli obuke andragoškog osposobljavanja, osigurana je osnovna kritična masa andragoški osposobljenih uposlenika u obrazovanju odraslih.

Zaključno sa 2018. godinom doneseno je 27 programa srednjoškolskog obrazovanja odraslih, a pregled programa i ustanova za obrazovanje odraslih u kojima se mogu steći kvalifikacije po tim programima dat je u tabeli - USTANOVE – SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE ODRASLIH.

U 2018. godini raspisani su javni pozivi za upis polaznika različitih zanimanja, a interes je iskazan za upis u sljedeća zanimanja: elektrotehničar energetike, rudarski tehničar, ekonomski tehničar, tehničar drumskog saobraćaja, medicinska sestra tehničar, poslovno-pravni tehničar, fizioterapeutske tehničar, mašinski tehničar energetike, poljoprivredni tehničar, prehrambeni tehničar, zavarivač, kuhar, vozač motornih vozila, metalostrugar, rukovalac građevinskih i pretovarnih mašina, bravar, rudar u podzemnoj eksploataciji, instalater centralnog grijanja, autoelektričar. Najveće interesovanje je za upis u programe i sticanje sljedećih kvalifikacija: medicinska sestra tehničar, ekonomski tehničar, vozač motornih vozila i zavarivač.

U oblasti promoviranja obrazovanja odraslih postignuti su značajni rezultati. Naime, uz finansijsku podršku DVV International ⁶ – Ureda za Bosnu i Hercegovinu realizirana su četiri okrugla stola na temu „Obrazovanje odraslih – prilika za lični, profesionalni i društveni razvoj“ u Olovu, Kaknju, Zavidovićima i Zenici na kojima je učestvovalo preko 100 učesnika. Učesnici su bili predstavnici privrednika, lokalne samouprave, zapošljavanja, organizatora obrazovanja i drugih socijalnih partnera. Aktivnost je bila veoma dobro medijski popraćena.

Slabiji rezultati su postignuti u segmentu razvijanja standarda zanimanja, kao prve faze u izradi standarda kvalifikacija i razvijanja programa obrazovanja odraslih, te primjene registra poslodavaca kod kojih se može realizirati praktična nastava, a što su ključne stavke za usklađivanje obrazovanja sa potrebama tržišta rada. Stoga, ključni pomoci trebaju biti učinjeni na ovom polju u narednom periodu.

Kretanja na tržištu rada (nezaposlenost, zaposlenost, iskazane potrebe tržišta rada)

Imajući u vidu jednu od osnovnih zadaća obrazovanja odraslih da bude brz odgovor na izmjenjive potrebe tržišta rada i osigura trajnu zapošljivost radno sposobnog stanovništva, za izradu Plana obrazovanja odraslih bitni su podaci o stanju zaposlenosti/nezaposlenosti na području Zeničko-dobojskog kantona. U tom kontekstu prezentiraju se i dolje navedeni podaci.

U decembru 2018. godine na evidenciji Službe za zapošljavanje registrirano je ukupno **58.577** ⁷nezaposlenih osoba, od čega je 57,01% žena. Nezaposlena lica čine 16,07% ukupnog stanovništva Zeničko-dobojskog kantona, odnosno 19,27% radno sposobnog stanovništva.

⁶ Institut za međunarodnu saradnju njemačkog saveza Visokih narodnih škola (<http://www.dvv-international.ba/bs/dvv-international/profil/>)

⁷ Statistički bilten Službe za zapošljavanje ZDK, 12/2018

**Najbrojnija zanimanja nezaposlenih osoba na evidenciji Službe za zapošljavanje
po stručnoj spremi za decembar 2018. godine**

VSS	Ukupno	Žena	VŠS	Ukupno	Žena	SSS	Ukupno	Žena	KV i VKV	Ukupno	Žena
Dipl.pravnik	549	404	Ekonomista	90	63	Ekonomski tehničar	2.483	2016	Prodavač	3.393	2988
Dipl.ekonomista	452	314	Pravnik	36	26	Maturant gimnazije	1.916	1373	Frizer	1.927	1839
Dipl. mašinski inženjer	161	57	Učitelj predškolske djece	15	14	Mašinski tehničar	1.147	478	Bravar	1.349	48
Profesor engleskog jezika	123	96	Građevinski inženjer	11	8	Medicinska sestra	1.030	774	Kuhar	1.092	877
Profesor razredne nastave	108	103	Mašinski inženjer	11	5	Tekstilni tehničar	428	363	Automehaničar	1.031	12

Ne postoje bitne razlike između podataka za 2017 i 2018. godine, osim što je najmanje prijavljenih sa SSS u 2017. godini bilo sa kvalifikacijom tehničar za obradu drveta, a u 2018. godini to su tekstilni tehničari.

Na evidencijama nezaposlenih sa srednjom stručnom spremom (SSS) najviše je ekonomskih tehničara 2.483 i maturanata gimnazije 1.916, a sa KV i VKV prodavača 3.393.

**Kvalifikaciona struktura osoba koje traže zaposlenje po Grad/općinama
u Zeničko-dobojskom kantonu za decembar 2018. godine**

BIRO	Ukupno	PO STEPENU STRUČNOG OBRAZOVANJA							
	Žene	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PK	NK
Breza	1.645	137	12	586	0	2	516	34	358
	1.125	89	10	425	0	0	313	29	259
Doboj-Jug	732	29	0	168	0	2	281	12	239
	400	21	0	109	0	0	132	4	134
Kakanj	6.075	457	30	1.365	11	31	2.378	146	1.639
	3.507	331	25	913	10	2	1.182	63	981
Maglaj	4.131	148	10	684	0	11	1.400	135	1746
	2.529	97	6	473	0	0	697	61	1194
Olovo	1.513	79	4	477	0	1	410	8	534
	849	50	4	259	0	0	199	2	325
Tešanj	5.803	264	21	119	5	38	2.191	202	1.963
	3.040	200	13	745	5	6	1.014	53	1.004
Usora	663	23	1	112	0	4	289	14	220
	379	17	1	77	0	0	136	8	134
Vareš	1.005	51	3	282	9	2	345	18	295
	570	30	1	188	9	0	141	5	196
Visoko	6.324	412	39	1428	0	16	2.552	43	1.852
	3.610	254	26	920	0	2	1.335	25	1.008
Zavidovići	6.503	305	19	1.611	0	16	2.523	141	1.888
	3.385	177	12	961	0	2	1.106	47	1.080
Zenica	19.674	1.326	121	5.056	96	176	7.024	659	5.214
	11.502	937	80	3.315	94	41	3.401	286	3.348
Žepče	4.488	157	13	1.018	0	12	1.697	215	1.376
	2.506	113	10	693	0	1	786	102	801
Ukupno	58.577	3.406	273	13.906	121	314	21.606	1.627	17.324
Žene	33.396	2.356	18	9.078	118	55	10.442	685	10.474

Značajno za planiranje obrazovanja odraslih jeste što od **58.577** nezaposlenih njih **39.505** ili 67,45% je sa kvalifikacijom, a **19.072** ili 32,55% bez kvalifikacije. Dakle, radi se o teže zapošljivim kategorijama

stanovništva i društvo treba poduzeti potrebne mjere da se ovim osobama omogući sticanje kvalifikacije i olakša uključanje na tržište rada i trajna zapošljivost. Prema kvalifikacionoj strukturi, među nezaposlenim osobama najviše je KV (21.606 ili 36,88%) i NK radnika (17.324 ili 29,57%), slijede osobe sa SSS (13.906 ili 23,7%).

Nezaposlene osobe po stepenu stručnog obrazovanja, spolu i godinama starosti

Godine starosti	STEPEN STRUČNOG OBRAZOVANJA							
	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PK	NK
15-18	1	0	20	0	0	498	0	346
19-20	2	0	1.505	0	0	952	6	330
21-24	500	4	2.702	1	2	2.125	34	708
25-27	887	7	1.194	0	2	1.410	34	504
28-30	801	6	1.132	0	5	1.701	34	584
31-35	742	36	1.424	0	6	3.110	57	1.279
36-40	240	64	1.227	7	11	2.640	112	2.011
41-45	64	40	982	21	11	2.158	148	3.036
46-50	44	18	972	20	23	2.313	220	2.686
51-55	35	30	1.593	18	49	2.522	326	2.570
56-60	58	46	965	37	124	1.635	399	2.211
61-65	32	22	190	17	81	541	257	1.057
Ukupno	3.406	273	13.906	121	314	21.606	1.627	17.324

Kvalifikaciona struktura nezaposlenih osoba u odnosu na starosnu dob je i u 2018. godini nepovoljna s obzirom da je 18.951 osoba, odnosno 32,35 % osoba NK i PK. U dobi od 25-35 sa kvalifikacijom SSS nezaposleno je 3.750 osoba, dakle mladi, kao i 3.720 osoba od 50 do 65 godina, dakle teže zapošljiva kategorija. Poseban problem predstavlja veliki broj KV nezaposlenih osoba dobne starosti od 31 do 55 godina, njih 12.743. Nezaposleni sa NK kvalifikacijom u dobnoj starosti od 36-55 godina je 10.303 osobe.

Pregled nezaposlenih osoba bez radnog iskustva u odnosu na stručno obrazovanje za decembar 2018. godine

BIRO	Ukupno	od toga žena	PO STEPENU STRUČNOG OBRAZOVANJA							
			VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PK	NK
Breza	599	480	60	3	215	0	1	146	10	164
Doboj-Jug	247	162	11	0	54	0	0	58	4	110
Kakanj	2.974	2.066	246	5	666	5	0	995	45	1.012
Maglaj	1.883	1.405	54	1	243	0	0	423	47	1.115
Olovo	577	400	33	0	179	0	0	126	2	237
Tešanj	1.776	1.093	120	3	351	1	2	541	28	730
Usora	306	210	18	0	61	0	0	102	3	122
Vareš	323	247	23	0	94	0	0	82	6	118
Visoko	2.104	1.405	198	4	487	0	1	645	13	756
Zavidovići	2.815	1.825	146	1	683	0	0	861	44	1.080
Zenica	8.055	5.568	493	17	1.815	34	4	2.268	2.56	3.168
Žepče	1.620	1.081	74	0	367	0	1	470	20	688
UKUPNO	23.279	15.952	1.476	34	5.225	40	9	6.717	478	9.300

U decembru 2018. godine evidentirano je 23.279 osoba koje prvi put traže zaposlenje ili 39,74% od ukupnog broja nezaposlenih osoba koje se vode na evidenciji JU Služba za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona.

Najveći broj osoba bez radnog iskustva u 2018. godini je bez kvalifikacije tj. NK (9.300) dok u 2017.godini ih je bilo 10.072, KV (6.717), SSS (5.225) i VSS (1.476). Udio žena u broju nezaposlenih osoba bez radnog iskustva veći je u odnosu na muške osobe i iznosi 68,52%. Zabrinjavajući broj od 9.300 osoba koje se na evidenciji vode kao nekvalifikovani i teško su zapošljivi.

Omogućavanje završavanja formalnog obrazovanja je primarno, ne samo zbog njihove veće konkurentnosti na tržištu rada, već i zbog podizanja samopouzdanja i njihovog adekvatnijeg uključanja u društveni život.

Prema Informaciji o stanju u oblasti zapošljavanja koju je prihvatila Vlada Zeničko-dobojskog kantona, Porezna uprava FBiH evidentirala je u 2018. godini na području ZDK ukupno 87.185 zaposlenih osoba. U 2017. broj zaposlenih prema evidenciji Porezne uprave iznosio je 82.854 osobe, dok je prema podacima Federalnog zavoda za statistiku taj broj bio 75.299. Razlika od 11.886. osoba koja postoji između podataka Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona i Porezne uprave, je rezultat toga što nisu sve osobe prijavljene na evidenciji Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona kao i zato što se u Službi vodi evidencija samo o zaposlenim osobama koje su dobile radna mjesta na području Zeničko-dobojskog kantona.

Zeničko-dobojski kanton je nosilac razvoja privrede u Federaciji Bosne i Hercegovine na što ukazuje činjenica da privredne aktivnosti ovog kantona čine trećinu privrednih aktivnosti Federacije Bosne i Hercegovine, kao i činjenica da izvoz Zeničko dobojskog kantona učestvuje sa cca 25 % u izvozu Federacije Bosne i Hercegovine. Metalurgija i metaloprerađivačka industrija, proizvodnja energije, rudarstvo, šumarstvo i drvoprerađivačka industrija, građevinarstvo i prehrambena industrija su najrazvijenije industrijske i izвозno orijentirane grane, gdje skoro 80 % ukupnih privrednih aktivnosti u oblasti proizvodnje i izvoza ostvaruju velika i srednja preduzeća.

Zeničko-dobojski kanton posjeduje značajne potencijale za razvoj malih i srednjih preduzeća koja mogu podržati djelatnost i razvoj velikih preduzeća kod obezbjeđenja sirovina, repromaterijala, rezervnih dijelova te korištenju finalnih proizvoda velikih preduzeća u svojoj proizvodnji. Mala i srednja preduzeća su najvažniji segment evropske privrede i ključni faktor integracija novih zemalja u privrednu strukturu Evropske unije. Ova preduzeća predstavljaju ključni izvor poduzetničkih vještina, inovacija i u najvećoj mjeri doprinose privrednoj i socijalnoj koheziji. Brže se prilagođavaju novim trendovima, nosioci su zapošljavanja, a pogotovo u uslovima recesije pokazala su se bolje nego velika preduzeća.

Mala i srednja preduzeća čine značajan segment privrede Zeničko-dobojskog kantona. Od ukupnog broja uposlenih u sektoru MSP-a uposleno je 65-70% uposlenika. Struktura MSP-a je nepovoljna, premalo je proizvodnih MSP-a, uvoz je veći od izvoza. S obzirom na potencijal, prirodne i radom stvorene resurse, otvara se realna šansa za razvitak novih MSP-a, a prioritarno proizvodnih MSP-a., što bi, ukoliko budu provodile koordinirane aktivnosti sektora rada i obrazovanja, trebalo dovesti do rasta zaposlenosti, odnosno smanjenja broja nezaposlenih.

U tom kontekstu, izuzetno su bitne i potrebne aktivnosti institucija iz sektora rada i zapošljavanja vezano za istraživanja potreba tržišta rada (procjena potreba za radnom snagom, procjena otpuštanja radnika, potrebe za zanimanjima, kvalifikacijama, znanjima i vještinama na tržištu rada). Rezultati analize ukupnih kretanja na tržištu rada mogu poslužiti za usklađivanje obrazovnih politika sa potrebama privrednog sektora, ali i kao smjernice za provođenje adekvatnih mjera za aktivnu politiku zapošljavanja. Također, bitnu ulogu mogu imati i aktivnosti Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona vezane za održavanje sajмова zapošljavanja kojim poslodavci iskazuju potrebu za radnom snagom, prikupljaju se podaci o potencijalnim i budućim zaposlenicima, obavljaju preliminarne razgovori ili dogovaranja o uslovima zapošljavanja.

Prema izvještaju JU Služba za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona, nastoji se određenim aktivnostima odgovoriti na izazove aktuelnih promjena i doprinijeti većoj zaposlenosti na Zeničko-dobojskom kantonu. S tim u vezi, Služba za zapošljavanje, u saradnji sa Federalnim zavodom za zapošljavanje, Ministarstvom za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona i Općinom Kakanj organizovala je "Sajam zapošljavanja 2018". Svrha Sajma je povezivanje aktera tržišta rada i unapređenje međusobne saradnje u cilju efikasnijeg posredovanja u zapošljavanju i

smanjenja broja nezaposlenih. Sajam je regionalnog karaktera, te su na istom učešće uzeli poslodavci i nezaposlene osobe sa područja općina Zenica, Kakanj, Visoko, Breza, Vareš i Olovo. Ukupan broj oglašanih slobodnih radnih mjesta je bio 377 od strane 38 poslodavaca. U toj skromnoj potražnji za radnicima određenih kvalifikacija, najveći interes poslodavci su iskazali za radnicima sa kvalifikacijom krojača/šivača (55). Treba napomenuti da određeni broj poslodavaca, nije iskazao nominalne potrebe za određenim kadrovima, nego su Sajam iskoristili kao priliku da promoviraju vlastite kompanije i priliku da upoznaju mlade ljude, kao potencijalnu radnu snagu.

Imajući u vidu sve naprijed navedeno, neophodno je osvijestiti da je za uspješno provođenje mjera aktivne politike i programa zapošljavanja, nužno sinergijsko djelovanje svih nivoa i sektora u oblasti privrede, zapošljavanja i obrazovanja, kao i mnogo više finansijskih sredstava u svrhu podrške obrazovanju odraslih.

a) Prioritetne obrazovne oblasti obrazovanja odraslih

Obrazovanje odraslih obuhvata cjelinu procesa učenja odraslih namijenjenu:

- a) ostvarivanju prava na slobodan razvoj ličnosti;
- b) osposobljavanju za zapošljavanje, stjecanju kvalifikacija za prvo zanimanje, prekvalifikaciji, dokvalifikaciji, stjecanju i produbljivanju stručnih znanja, vještina i kompetencija;
- c) osposobljavanju za aktivno građanstvo.

Iz ove zakonske definicije svrhe obrazovanja odraslih, a imajući u vidu načine na koje se odrasli obrazuju (formalno obrazovanje, neformalno obrazovanje, te informalno učenje) kao prioritetne obrazovne oblasti nameću se osnovno obrazovanje odraslih, sticanje kvalifikacija završetkom srednjoškolskog obrazovanja i različiti programi razvijanja kompetencija zaposlenih i nezaposlenih osoba u svrhu zadovoljenja potreba poslodavaca za kvalificiranom i kompetentnom radnom snagom, pronalaska i zadržavanja zaposlenja, veće mobilnosti na tržištu rad, lakšeg uključivanja u društveni život i zadovoljenja specifičnih društvenih interesa.

1.Osnovno obrazovanje odraslih je i dalje prioritet jer je Zakonom o obrazovanju odraslih definirana obaveza Kantona da finansira osnovno obrazovanje odraslih. Broj građana Zeničko dobojskog kantona bez završene osnovne škole je veliki, i stanje se u odnosu na prošlu godinu, kada su prezentirani podaci od 5.491 osobe bez završene osnovne škole, nije znatnije popravilo. Naime, iako je raspisan javni poziv za upis polaznika i obrazovanje je finansirano iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona, odziv građana je više nego neznatan.

2.Sticanje srednjoškolskih kvalifikacija.

Uzimajući u obzir prezentirane podatke o kvalifikacijama najzastupljenijim na Službi za zapošljavanje i iskazanim potrebama poslodavaca za radnicima određenih kvalifikacija i kompetencija, potrebe za radnicima iskazuje: kožarsko-tekstilna industrija (kožar, krznar, galanterist, krojač/šivač, modelar/dizajner), poljoprivredno-prehrambena djelatnost (mesar, mesoprerađivač); građevinarstvo (građevinski tehničari), metalurške djelatnosti (ljevač metala, metaloprerađivačka djelatnost (zavarivači, CNC-operator), drvoprerađivačka djelatnost (tapetar, stolar), hemijska djelatnost (hemijski tehničar-smjer papirničar, RTV mehaničari, ugostiteljska djelatnost (konobar, kuhar), djelatnost informacionih tehnologija (IT). Naime, u cilju kvalitetne pripreme Plana obrazovanja odraslih Zeničko-dobojskog kantona za period 2019. – 2021. nastojali su se prikupiti podaci o potrebama lokalnih tržišta rada, te su u tom kontekstu traženi podaci od općina/grada Zenica o iskazanim potrebama poslodavaca (privrednika/grupe privrednika/udruženja privrednika/obrtnika) za radnicima sa određenim zanimanjima/kvalifikacijama. Također, inicirano je održavanje radnih sastanaka poslodavcima/privrednicima sa područja lokalnih samouprava sa ciljem otvaranja dijaloga vezano za njihove potrebe za kvalificiranom i kompetentnom radnom snagom, te da se prodiskutiraju ključna pitanja vezana za osiguranje kvalitetne radne snage prema potrebama poslodavaca. Nažalost, povodom zahtjeva očitovale su se samo četiri lokalne zajednice (Visoko, Zavidovići, Maglaj i Tešanj). Uspješni radni sastanci su održani u Visokom i Tešnju, a u Maglaju radnom sastanku se nisu odazvali poslodavci.

Analizom dobivenih podataka može se doći do zaključka da je potražnja za radnom snagom na području Zeničko-dobojskog kantona izuzetno slaba i poslodavci rijetko iskazuju svoje potrebe nominalno.

Zanimanja za koja poslodavci iskazuju potrebu su: obrađivač metala rezanjem (10), CNC operater (10), elektromehaničar, elektrotehničar, informatičar, stolar, lakirer, KV radnici na mašinama za obradu drveta, mehaničar proizvodnih postrojenja, mesar, tehnolog prerade mesa, električar, bravar, komercijalist, varioc, bravar, limar, krojač/šivač, trgovac, vozač, mašinski tehničar-smjer energetika, hemijski tehničar, elektrotehničar energetike, gimnazija, ekonomski tehničar, proizvođač celuloze i papira, bravar, elektromehaničar, elektroenergetičar, elektroinstalater, hemijski laborant, tehničar mehatronike, strojar (specijalista za rad na kotlovima), bravar (smjer energetika), elektrotehničar-smjer automatika, krojač/šivač, zidar, tesar.

Tokom posljednjih 5 godina u Bosni i Hercegovini IT industrija je zabilježila porast za 72% i sigurno je jedan od najbrže rastućih sektora privrede i osjeća se potreba za radnom snagom koja posjeduje kvalifikacije i kompetencije iz ove oblasti.

Potrebe za radnom snagom određenih kvalifikacija mogu se pratiti i kroz Oglase objavljene na web portalima. Najčešće se iskazuju potrebe za radnom snagom u sektoru usluga (konobari, kuhari, pomoćni radnici u kuhinji, prodavači, frizeri, komercijaliste, skladištari, rukovaoci građevinskim mašinama).

Ovo je slika trenutne situacije, a za očekivati je da u narednim godinama dođe do povećane potražnje za radnom snagom imajući u vidu da veliki broj mladih ljudi napušta Bosnu i Hercegovinu i Zeničko-dobojski kanton. Zbog većeg odliva kvalificirane radne snage i odlaska u inostranstvo pojedina područja (npr. Žepče, Usora, Tešanj) već se suočavaju sa nedostatkom kvalificirane radne snage u većem obimu.

Iako poslodavci na medijima prezentiraju podatke da nedostaje kvalificirane radne snage, u decembru je Službi prijavljeno samo 383 upražnjena radna mjesta. Zbog netransparentnosti i nepostojanja ažurnih evidencija o ponudi i potražnji radne snage određenih kvalifikacija, teško je pratiti trendove u ovoj oblasti i usklađivati obrazovanje sa potrebama tržišta rada.

Iz naprijed prezentiranih podataka i dalje je uočljiva diskrepancija da poslodavci iskazuju interes i potražnju za zanimanjima/zvanjima (kvalifikacijama) koje posjeduju osobe prijavljene na biroa rada ili za koje se školuju učenici u redovnom obrazovanju.

Upoređujući navedene podatke sa podacima o licima prijavljenim kod Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona i podacima o zvanjima i zanimanjima/kvalifikacijama koja se mogu steći u srednjim školama na području Zeničko-dobojskog kantona, nadležne vlasti i poslodavci došli su do sljedećih zaključaka:

- Da bi se osiguralo kvalitetno obrazovanje odraslih, odnosno omogućilo ubrzano (za kraće vrijeme) sticanje kvalifikacija i kompetencija odraslih, potrebno je ulagati i unaprijediti bazično obrazovanje djece i mladih u smislu razvijanja ključnih kompetencija.
- U obrazovanju odraslih, ali i u obrazovanju djece i mladih osigurati da praktična nastava bude zastupljena u što značajnijem obimu i da bude realizirana u što većoj mjeri u realnim uslovima rada, kod poslodavaca koji posjeduju materijalno-tehničke uslove za to.
- Programi obrazovanja odraslih, kao i nastavni planovi i programi u redovnom obrazovanju trebaju biti kreirani i izrađivani u saradnji sa privrednicima.
- Potrebno je pokrenuti inicijative vezano za redefinisane uloge i nadležnosti Zavoda za zapošljavanje kako bi bili stvarno u funkciji zapošljavanja i osiguranja kvalificirane radne snage poslodavcima.

3. U cilju osiguranja kvalitetne radne snage nužno je raditi i na kontinuiranom osvježavanju kompetencija zaposlenih zbog ubrzanog tehnološkog razvoja i tu su poslodavci ključni kao inicijatori razvijanja različitih neformalnih programa za razvijanje novih ili osvježavanje postojećih kompetencija zaposlenih. U tom kontekstu sektor obrazovanja osjeća potrebu za razvijanjem specifičnih kompetencija lica koja obavljaju odgovornu funkciju organa rukovođenja u institucijama obrazovanja. Naime, radi se o specifičnim kompetencijama koje trebaju biti spoj znanja i vještina iz

pedagoško/andragoške oblasti, menadžmenta, prava, ekonomije, upravljanja ljudskim resursima i slično. Zbog specifičnosti i značaja ovog „radnog mjesta”, a po uzoru na zemlje u našem okruženju, potrebno je da kao društvo omogućimo svim onima koji obavljaju te poslove da steknu potrebne kompetencije kroz pohađanje javno važećeg programa osposobljavanja/usavršavanja direktora ustanova obrazovanja.

Iz svega naprijed prezentiranog, detaljna i strukturirana analiza stvarnih potreba tržišta rada (potrebne kompetencije i kvalifikacije, dugotrajnije planiranje potrebne radne snage) nameće se kao imperativ. Dobivene podatke potrebno je komparirati sa podacima Službe za zapošljavanje (kvalifikacije i kompetencije nezaposlenih, dužina čekanja na posao i slično) i podacima iz redovnog obrazovnog sistema o broju i dinamici pristizanja svršenika obrazovanja koji imaju određene profile kvalifikacija, ali i analizama uspješnosti i kompetentnosti lica određenih kvalifikacija u obavljanju određenih poslova.. Na bazi takve analize mogu se planirati, izrađivati i nuditi programi obrazovanja odraslih koji će biti adekvatan/brži odgovor na potrebe tržišta rada i specifične zahtjeve društva i građana.

Usklađivanju obrazovanja sa potrebama tržišta rada trebalo bi pristupiti kroz čitav niz sinhroniziranih mjera,

- sektor obrazovanja kroz veće ulaganje u materijalno-tehničke uslove rada u ustanovama obrazovanja (mašine, alati, repromaterijal, obuka nastavnika za korištenje savremenih mašina i aparata),
- sektori rada i zapošljavanja (zapošljavanje lica sa završenim adekvatnim stepenom i profilom stručne spreme za određena zanimanja/radna mjesta, finansiranje ili sufinansiranje obuka zaposlenih nastalih kao rezultat tehnološkog napretka ili nezaposlenih zbog osiguranja potrebne radne snage, osiguranje boljih uslova rada)
- sektor finansija kroz zajedničko, sinhronizirano finansiranje programa obrazovanje potrebnih tržištu rada od strane poslodavaca, lokalnih samouprava i drugih nivoa vlasti, međunarodnih i domaćih donatora i minimalne participacije polaznika.

b) Infrastrukturne djelatnosti potreba obrazovanja odraslih

Za uspješno provođenje Zakona o obrazovanju odraslih i osiguranje kvalitetnog obrazovanja odraslih bitno je osigurati infrastrukturu, odnosno materijalno-tehničke i kadrovske uslove za realizaciju.

U nastavku je dat pregled ustanova za obrazovanje odraslih na području Zeničko-dobojskog kantona upisanih u Registar Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, odnosno ovlaštenih za realizaciju formalnih programa obrazovanja odraslih (sticanje kvalifikacije). Prednjače osnovne i srednje škole koje su, pored djelatnosti osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja djece i mladih, registrirane i za obavljanje djelatnosti osnovnog, odnosno srednjoškolskog obrazovanja odraslih. U 2018. godini je registrirana i jedna privatna ustanova za obrazovanje odraslih, Centar za obrazovanje odraslih „EDUCA BH“ Tešanj.

Tabela. - USTANOVE – OSNOVNO OBRAZOVANJE ODRASLIH

R. br.	Naziv ustanove	Grad/općina
1.	OŠ „SAFVET BEG BAŠAGIĆ“	BREZA
2.	OŠ „HAMDIJA KREŠEVLJAKOVIĆ“	KAKANJ
3.	OŠ „MAGLAJ“	MAGLAJ
4.	OŠ „HASAN KIKIĆ“, SOLUN	OLOVO
5.	OŠ „REŠAD KADIĆ“	TEŠANJ
6.	OŠ „VAREŠ“	VAREŠ
7.	OŠ „KULIN BAN“	VISOKO
8.	PRVA OSNOVNA ŠKOLA	ZAVIDOVIĆI
9.	OŠ „ALEKSA ŠANTIĆ“PERIN HAN	ZENICA
10.	OŠ „ČAMIL SIJARIĆ“NEMILA	ZENICA
11.	OŠ „HASAN KIKIĆ“TETOVO	ZENICA

Tabela - USTANOVE – SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE ODRASLIH

R. br.	Naziv ustanove	Grad/općina	Kvalifikacije
1.	MJEŠOVITA SREDNJA ŠKOLA „MEHMEDALIJA MAK DIZDAR“	BREZA	- bravar; - zavarivač; - ekonomski tehničar; - elektrotehničar energetike; - rudarski tehničar.
2.	MJEŠOVITA SREDNJA ŠKOLA	KAKANJ	- bravar - vozač motornih vozila - zavarivač - rudarski tehničar
3.	MJEŠOVITA SREDNJA ŠKOLA	MAGLAJ	- bravar - ekonomski tehničar - tehničar drumskog saobraćaja - zavarivač - plinski i vodoinstalater
4.	MJEŠOVITA SREDNJA ŠKOLA „MUSA ĆAZIM ĆATIĆ“	OLOVO	- ekonomski tehničar
5.	SREDNJA TEHNIČKA ŠKOLA	TEŠANJ	- ekonomski tehničar - medicinska sestra-tehničar
6.	MJEŠOVITA SREDNJA ŠKOLA	TEŠANJ	- prehrambeni tehničar - zavarivač - tehničar drumskog saobraćaja - vozač motornih vozila - fizioterapeutski tehničar; - poljoprivredni tehničar; - poslovno-pravni tehničar; - kuhar.
7.	CENTAR ZA OBRAZOVANJE ODRASLIH „EDUKA“	TEŠANJ	- tehničar drumskog saobraćaja - rukovalac građevinskih i pretovarnih mašina - vozač motornih vozila - medicinska sestra - tehničar
8.	MJEŠOVITA SREDNJA ŠKOLA „NORDBAT-2“	VAREŠ	- ekonomski tehničar - vozač motornih vozila

9.	MJEŠOVITA SREDNJA ŠKOLA „HAZIM ŠABANOVIĆ“	VISOKO	- bravar - ekonomski tehničar - zavarivač
10.	SREDNJA TEHNIČKA ŠKOLA	ZAVIDOVIĆI	- ekonomski tehničar
11.	MJEŠOVITA SREDNJA ŠKOLA	ZAVIDOVIĆI	- bravar - zavarivač - tehničar drumskog saobraćaja - vozač motornih vozila - metalostrugar - automehaničar - elektroinstalater
12.	EKONOMSKA ŠKOLA	ZENICA	- ekonomski tehničar - komercijalist
13.	MEDICINSKA ŠKOLA	ZENICA	- medicinska sestra-tehničar
14.	TEHNIČKA ŠKOLA	ZENICA	- tehničar drumskog saobraćaja
15.	SREDNJA MJEŠOVITA ŠKOLA „MLADOST“	ZENICA	- vozač motornih vozila -elektroinstalater
16.	MJEŠOVITA SREDNJA INDUSTRIJSKA ŠKOLA	ZENICA	- bravar - zavarivač - rudar u podzemnoj eksploataciji -rukovalac građevinskih i pretovarnih mašina -topilac -autoelektričar -rudarski tehničar -mašinski tehničar energetike - instalater centralnog grijanja -plinski i vodoinstalater -automehaničar
17.	MJEŠOVITA SREDNJA ŠKOLA	ZENICA	- prehrambeni tehničar -poslovno-pravni tehničar -poljoprivredni tehničar - kuhar

Zaključno sa martom 2019. godine, odnosno izradom Plana obrazovanja odraslih Zeničko-dobojskog kantona za period 2019. – 2021. godina, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona je donijelo programe za obrazovanje odraslih za 27 zanimanja/zvanja:

1. bravar
2. zavarivač⁸
3. vozač motornih vozila⁹
4. rukovalac građevinskih i pretovarnih mašina
5. tehničar drumskog saobraćaja¹⁰
6. medicinska sestra-tehničar
7. prehrambeni tehničar¹¹
8. rudar u podzemnoj eksploataciji
9. ekonomski tehničar
10. metalostrugar
11. topilac
12. autoelektričar
13. rudarski tehničar
14. mašinski tehničar energetike
15. instalater centralnog grijanja
16. plinski i vodoinstalater
17. automehaničar
18. elektroinstalater
19. kuhar¹²
20. poljoprivredni tehničar¹³
21. poslovno-pravni tehničar¹⁴
22. elektrotehničar energetike
23. fizioterapeutski tehničar¹⁵
24. komercijalist

Također, donesena su i dva javno važeća programa andragoškog osposobljavanja/usavršavanja „Osnovna andragoška obuka“ i „Andragoška obuka – Curriculum globALE“. Registracijom ustanova za obrazovanje odraslih i donošenjem programa za obrazovanje odraslih stvorene osnovne infrastrukturne pretpostavke za implementaciju Zakona o obrazovanju odraslih.

U narednom periodu potrebno je značajnije finansijsko ulaganje u opremanje ustanova, andragoško osposobljavanje kadrova i razvijanje novih programa za obrazovanje odraslih kao brz odgovor na izmjenjive potrebe tržišta rada, mobilnost radne snage i zadovoljavanje specifičnih potreba društva.

c) Raspoređivanje programa obrazovanja odraslih na jedinice lokalne samouprave

Programi osnovnog obrazovanja odraslih realizirat će se u svim jedinicama lokalne samouprave (općinama i gradu Zenica) putem ovlaštenih ustanova za obrazovanje odraslih upisanih u Registar Ministarstva (najmanje jedna ustanova u svakoj lokalnoj zajednici).

Programi srednjoškolskog obrazovanja odraslih realizirat će se u općinama/gradovima Zeničko-dobojskog kantona u kojima postoji registrirana ustanova za obrazovanje odraslih kojoj je odobrena realizacija konkretnih programa za obrazovanje odraslih.

⁸ Ima i modularni program

⁹ Ima i modularni program

¹⁰ Ima i modularni program

¹¹ Modularni program

¹² Modularni program

¹³ Modularni program

¹⁴ Modularni program

¹⁵ Modularni program

Drugi programi sticanja kompetencija realizirat će se u lokalnim samoupravama čiji poslodavci, građani i ustanove obrazovanja odraslih iskazu potrebu i spremnost da finansiraju/sufinansiraju i realiziraju programe.

d) Okvirni obim sredstava za obrazovanje odraslih

Ostvarenje ciljeva iz strateških dokumenata vezanih za obrazovanje odraslih, moguće je postići osmišljavanjem održivog sistema finansiranja obrazovanja odraslih, kako bi se planirao razvoj ljudskih resursa, unapređenje obrazovnog nivoa i ključnih kompetencija stanovništva, te povećanje uključenosti građana u programima cjeloživotnog učenja. Za finansiranje obrazovanja odraslih, pored sredstava iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona, neophodno je obezbijediti i podršku lokalnih nivoa vlasti, te doprinos aktera iz privatnog sektora, a čija bi ulaganja bila evidentirana kao posebna stavka njihovog finansijskog poslovanja.

Dosadašnje investicije u obrazovanje odraslih ne omogućavaju realizaciju svih prioritetnih aktivnosti, te je u narednom trogodišnjem periodu neophodno obezbijediti povećanje ukupnih ulaganja za ovu oblast, a čemu može doprinijeti finansiranje iz projektnih sredstava međunarodnih fondova i institucija, nevladinih organizacija, a sve u skladu sa evropskim politikama obrazovanja odraslih i cjeloživotnog učenja.

U cilju osmišljavanja održivog sistema finansiranja obrazovanja odraslih, trebalo bi razmotriti mogućnosti poduzimanja aktivnosti u pravcu realokacije sredstava iz ministarstva koje finansijski ne podržava obrazovanje odraslih, u ministarstvo koje finansijski podržava obrazovanje odraslih. Pored toga, neophodno je poduzeti aktivnosti:

- u pravcu podnošenja inicijativa za davanje pogodnosti poslodavcima i pojedincima koji ulažu u proces obrazovanja odraslih (smanjenje poreskih obaveza, davanje poticaja i sl.);
- usmjeravanje nadoknada po osnovu nezaposlenosti i otpremnina za tehnološke viškove u proces realizacije programa obuke i sl.,

a za što su poslodavci inicirali prilikom održanih radnih sastanaka predstavnika Vijeća za obrazovanje odraslih, sa poslodavcima iz općina Zeničko-dobojskog kantona (Visoko i Tešanj).

Predložena sredstva Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2019. godinu (258.500 KM na godišnjem nivou za sve škole), u iznosima i po vrstama troškova, u obrazovnim institucijama koje su uključene u proces obrazovanja odraslih, a čiji nivo je potrebno zadržati u periodu 2019.-2021. godine, su slijedeća:

I) OSNOVNE ŠKOLE

OBRAZOVANJE ODRASLIH

R.BR.	KOD	ŠKOLA	OPĆINA
1	2202047	OŠ ALEKSA ŠANTIĆ	ZENICA
2	2202049	OŠ ĆAMIL SIJARIĆ	ZENICA
3	2202053	OŠ HASAN KIKIĆ	ZENICA
4	2202003	OŠ SAFVET BEG BAŠAGIĆ	BREZA
5	2202008	OŠ HAMDIA KREŠEVLJAKOVIĆ	KAKANJ
6	2202017	OŠ HASAN KIKIĆ	OLOVO
7	2202029	OŠ VAREŠ	VAREŠ
8	2202015	OŠ „MAGLAJ“	MAGLAJ
9	2202028	OŠ REŠAD KADIĆ	TEŠANJ
10	2202033	OŠ KULIN BAN	VISOKO
11	2202042	PRVA OSNOVNA ŠKOLA	ZAVIDOVIĆI

**II) POTREBNA PLANIRANA SREDSTVA U BUDŽETU ZA PERIOD 2019.-2021.
GODINE POJEDINAČNO ZA NAPRIJED NAVEDENE ŠKOLE I UKUPNA
SREDSTVA**

Ekon.kod	Subanalit.	POZICIJA	2019.	2020.	2021.
611100		Bruto plaće i naknade	15.000	15.000	15.000
611200		Naknade troškova zaposlenih	2.730	2.730	2.730
612100		Doprinosi poslodavca	1.570	1.570	1.570
		Ukupno bruto plaće i naknade	19.300	19.300	19.300
613100		Putni troškovi	0	0	0
613200		Izdaci za energiju	0	0	0
613300		Izdaci za komunalne usluge	0	0	0
613400		Nabavka materijala	600	600	600
613500		Izdaci za prevoz i gorivo	0	0	0
613600		Unajmljivanje imovine i opreme	0	0	0
613700		Izdaci za tekuće održavanje	600	600	600
613800		Izdaci osiguranja	0	0	0
613900	MBC 901	Izdaci za komisije	2.500	2.500	2.500
613900	MBC 902	Ostale ugovorene usluge	500	500	500
		Ukupno materijal i usluge	4.200	4.200	4.200
		Ukupno troškovi po školi	23.500	23.500	23.500
		Sveukupno troškovi za 11 škola	258.500	258.500	258.500

e) Ministarstva koja su nadležna za obrazovanje odraslih

Imajući u vidu prirodu djelatnosti, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport je ključno Ministarstvo za formalno obrazovanje odraslih, u smislu donošenja programa za formalno obrazovanje odraslih, registraciju ustanova ovlaštenih za obrazovanje odraslih, osiguranje kontinuiranog stručnog i andragoškog osposobljavanja kadrova u obrazovanju odraslih, osiguranja kvaliteta u ustanovama za obrazovanje odraslih i finansiranja osnovnog obrazovanja odraslih.

Pored ovog ministarstva, značajna je i uloga Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice u kontekstu povezivanja obrazovanja sa tržištem rada, finansiranja programa obrazovanja odraslih potrebnih tržištu rada i kao mjera povećanja konkurentnosti dugotrajno nezaposlenih ili teško zapošljivih kategorija stanovništva na tržištu rada.

Ministarstvo za privredu, Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo za boračka pitanja, kao i sva druga ministarstva, trebala bi da, shodno svojim nadležnostima, razmotre mogućnost značajnijeg doprinosa obrazovanju odraslih kroz izdvajanje finansijskih sredstava za:

- provođenje različitih vrsta neformalnih programa obrazovanja odraslih, neophodnih za sticanje kompetencija za obavljanje različitih poslova iz oblasti za koje su nadležna ili
- opću informisanosti stanovništva (npr. edukacije vezane za upravljanje preduzećima, malinarsku proizvodnju, različita predavanja vezana za prevenciju bolesti i slično).

Na osnovu dosadašnjih aktivnosti Vijeća za obrazovanje odraslih, jedino je Ministarstvo za boračka pitanja iskazalo namjeru izdvajanja sredstava, kroz posebnu budžetsku poziciju u 2019. godini, i to pod nazivom "Sufinansiranje stručnih i/ili završnih ispita" u iznosu od 10.000 KM. U narednom periodu, a u zavisnosti od realizacije i rezultata izdvajanja, biće potrebna podrška ovog ministarstva za izdvajanjem i većeg iznosa sredstava za navedene namjene.

Da bi se oblast obrazovanja odraslih unaprijedila, te obezbijedila uspješna implementacija planiranih aktivnosti, nužno je:

- prilikom kreiranja narednih planova obrazovanja odraslih, intenzivirati uključivanje u isto resornih ministarstava i nadležnih institucija koje dobivaju sredstva iz budžeta za različite oblike obrazovanja i usavršavanja,
- sredstva za finansiranje obrazovanja odraslih, planirati i obezbijediti kao posebne stavke u budžetima javnih ustanova, kantona, naročito lokalnih samouprava, kao i privatnih preduzeća, kako bi se imao pregled utrošenih javnih sredstava za obrazovanje odraslih na nivou jedne godine i informacija o broju građana koji su bili uključeni u različite programe obrazovanja i učenja, te mogućnost praćenja ulaganje u obrazovanje odraslih i mogućnost planskog određivanja prioriteta za finansiranje.
- prilikom izrade Budžeta za građane, obezbijediti jasan prikaz izdvajanja sredstava iz budžeta za obrazovanje odraslih, kako bi građani imali što bolji uvid u izdvajanja u tu oblast i aktivnije se mogli uključivati u obrazovanje odraslih.

g) Programi i dinamika njihovog ostvarivanja

Programi obrazovanja odraslih realizovat će se na način i dinamikom definisanom Zakonom o obrazovanju odraslih.

Ustanove za obrazovanje odraslih će raspisati javni poziv za upis polaznika, odnosno zainteresiranih osoba, koji će biti objavljen u sredstvima javnog informisanja.

Realizacija programa obrazovanja odraslih, za osnovno obrazovanje odraslih može se odvijati planiranom dinamikom obzirom da se finansijska sredstva za ovaj program obezbjeđuju iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona (Budžet 2019. godine).

Pri realizaciji srednjoškolskog programa obrazovanja odraslih, čije troškove snose polaznici programa, mogu nastati poteškoće.

Realizacija javno važećih neformalnih programa obrazovanja odraslih realizirat će se ukoliko isti budu definirani kako javni interes Zeničko-dobojskog kantona i dinamikom za koju budu osigurani izvori finansiranja od strane zainteresiranih poslodavaca i polaznika.

AKTIVNOSTI	CILJNA GRUPA	NOSIOCI AKTIVNOSTI I PARTNERSKE INSTITUCIJE	INDIKATORI	VREMENSKI OKVIR
Pokretanje inicijative za donošenje Strategije razvoja obrazovanja odraslih Zeničko-dobojskog kantona	Građani Zeničko-dobojskog kantona	- Vijeće za obrazovanje odraslih - Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport - Vlada Zeničko-dobojskog kantona	- Inicijativa razmatrana i utvrđen interes Zeničko-dobojskog kantona za donošenje Strategije razvoja obrazovanja odraslih Zeničko-dobojskog kantona - Formirana interesorna radna grupa za izradu Strategije	2020. godina
Izrada Strategije razvoja obrazovanja odraslih Zeničko-dobojskog kantona	Građani Zeničko-dobojskog kantona	Radna grupa/Vlada Zeničko-dobojskog kantona	Izrađena Strategija razvoja obrazovanja odraslih Zeničko-dobojskog kantona i usvojena od strane Skupštine Zeničko-dobojskog kantona	2021. godina
Izrada i uvođenje softvera za monitoring i osiguranje kvaliteta u oblasti obrazovanja odraslih	- Ustanove za obrazovanje odraslih - Građani	- Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona/ - DVV International – Ured za Bosnu i Hercegovinu/ - Ministarstva obrazovanja drugih administrativnih jedinica Bosne i Hercegovine	Izrađen i uveden softver za monitoring i osiguranje kvaliteta u obrazovanju odraslih	2020. godina

Realizacija andragskog osposobljavanja uposlenika u obrazovanju odraslih po javno važećem programu „Osnovna andragska obuka“	Uposlenici u obrazovanju odraslih	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport/Pedagoški zavod DVV International – Ured za Bosnu i Hercegovinu/drugi donatori	Realizirana „Osnovna andragska obuka“ za cca 48 polaznika. Polaznici koji su sa uspjehom okončali obuku (pet modula/120 sati) dobili su javno važeće uvjerenje o osposobljavanju/usavršavanju po programu koji je donio Zeničko-dobojski kanton	2019. godina
Osiguranje finansijskih sredstava za realizacija andragskog osposobljavanja uposlenika u obrazovanju odraslih po javno važećem programu „Osnovna andragska obuka“	Uposlenici u obrazovanju odraslih	- Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport/Pedagoški zavod - Domaći i međunarodni donatori - Ustanove za obrazovanje odraslih	Osigurana dodatna sredstva i realizirana „Osnovna andragska obuka“ za minimalno dvije grupe polaznika po godini	Kontinuirano 2020. godina 2021. godina
Raspisivanje javnih poziva za upis u Program za osnovno obrazovanje odraslih	Građani Zeničko-dobojskog kantona koji nemaju završenu osnovnu školu	Ovlaštene ustanove za osnovno obrazovanje odraslih	Objavljen javni poziv u sredstvima javnog informisanja i na web stranici zdk.ba	Kontinuirano 2019. godina 2020. godina 2021. godina
Provođenje programa osnovnog obrazovanja odraslih	Građani Zeničko-dobojskog kantona koji nemaju završenu osnovnu školu	Ovlaštene ustanove za osnovno obrazovanje odraslih	Realizacija programa prilagođeno mogućnostima polaznika/popodnevn, večernji sati i vikend	Kontinuirano 2019., 2020. i 2021. god, prema planu realizacije nastave
Pokrenuta procedura za utvrđivanje posebnog interesa Zeničko-dobojskog kantona za donošenje programa obrazovanja odraslih – osposobljavanje/usavršavanje direktora u ustanovama obrazovanja	Direktori u prvom mandatu/kandidati za direktore u obrazovanju	- Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport - Vlada Zeničko-dobojskog kantona	Utvrđen javni interes za donošenje programa	2019. godina

Izrada i donošenje javno važećeg programa – osposobljavanje/usavršavanje direktora u ustanovama obrazovanja	Direktori u prvom mandatu/kandidati za direktore u obrazovanju	- Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport/Pedagoški zavod - DVV International – Ured za Bosnu i Hercegovinu	Izrađen i donesen program obrazovanja odraslih za osposobljavanje/usavršavanje direktora u ustanovama obrazovanja	2020. godina 2021. godina
Realizacija obuka osposobljavanja/usavršavanja direktora u ustanovama obrazovanja	Direktori u prvom mandatu/kandidati za direktore u obrazovanju	- Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport/Pedagoški zavod - DVV International – Ured za Bosnu i Hercegovinu - Ovlašteni realizatori obuke	Realizirana minimalno jedna obuka za direktore u ustanovama za obrazovanje (cca 24 polaznika)	2020./2021. godina
Realizacija programa srednjoškolskog obrazovanja odraslih	Odrasle osobe bez završenog srednjoškolskog obrazovanja ili sa završenom srednjom školom koji putem prekvalifikacije/dokvalifikacije žele biti konkurentniji na tržištu rada	Ovlaštene ustanove za srednjoškolsko obrazovanje odraslih za konkretne programe	Raspisivanje javnog poziva za upis u programe srednjoškolskog obrazovanje odraslih i realizacija programa	Kontinuirano u planskom periodu
Ažuriranje baze podataka o građanima Zeničko-dobojskog kantona koji nemaju završenu osnovnu školu	Odrasla lica	- Služba za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona - Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport	Prikupljeni podaci o broju lica po općinama i školskim područjima	Kontinuirano

Izrada programa srednjoškolskog obrazovanja odraslih	Građani Poslodavci	Ovlaštene ustanove za srednjoškolsko obrazovanje odraslih /Pedagoški zavod/ Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport	Broj izrađenih i odobrenih programa	Kontinuirano
Analiza potreba tržišta rada za osiguranjem radne snage koja posjeduje potrebna znanja i vještine za obavljanje jednostavnijih poslova koji se mogu steći kroz programe osposobljavanja, a koji imaju samo završenu osnovnu školu	Poslodavci	• Privredna komora Zeničko-dobojskog kantona • Služba za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona • Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice • Organizatori obrazovanja odraslih • Poslodavci • Jedinice lokalne samouprave • Ministarstvo za obrazovanje, nauku kulturu i sport	• Utvrđene potrebe poslodavaca za radnom snagom za obavljanje jednostavnijih poslova • Izrađeni standardi zanimanja (radnih mjesta) koje mogu obavljati lica koja su prošla konkretan program osposobljavanja	Kontinuirano
Izrada finansijske procjene potrebnih sredstava za obrazovanje odraslih u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona budžetske godine u ovom planskom periodu	Građani	• Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport • Ministarstvo finansija • Ostala ministarstva i budžetski korisnici	• U budžetskom zahtjevu za svaku budžetsku godinu osigurana sredstva za obrazovanje odraslih • Osigurana vidljivost izdvajanja za obrazovanje odraslih kroz posebnu budžetsku liniju u budžetima ministarstava	

Izrada finansijske procjene potrebnih sredstava za obrazovanje odraslih u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za naredni planski period 2022.-2024. godinu		Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Ministarstvo finansija Ostala ministarstva i budžetski korisnici	- U budžetskom zahtjevu za budžetske godine iz ovog planskog perioda predviđena budžetska izdvajanja za obrazovanje odraslih veća za minimalno 5% - Osigurana vidljivost izdvajanja za obrazovanje odraslih kroz posebnu budžetsku liniju u budžetima ministarstava	Kontinuirano
Promovisanje obrazovanja odraslih i cjeloživotnog učenja i realizacija promotivnih kampanja i sajмова namijenjenih podsticanju građana za aktivnu participaciju u programima obrazovanja odraslih (formalnim i neformalnim) i cjeloživotnog učenja	- Zaposleni i nezaposleni građani - Javno mnijenje - Predstavnici stručne javnosti - Poslodavci	- Ministarstvo za obrazovanje, nauku kulturu i sport - Organizatori obrazovanja odraslih - Privredna komora - Zeničko-dobojskog kantona - Jedinice lokalne samouprave - Nevladin sektor - Socijalni partneri	- Broj promotivnih aktivnosti realizovanih kroz različite manifestacije - Broj građana i predstavnika stručne javnosti uključenih u realizovane aktivnosti - Broj građana uključenih u programe obrazovanja odraslih - Broj poslodavaca zainteresiranih za finansiranje/ sufinansiranje programa obrazovanja odraslih za svoje uposlenike	Kontinuirano

Promotivna kampanja – NIKO BEZ OŠNOVNE ŠKOLE – sticanje osnovnog obrazovanja kroz Program osnovno obrazovanje odraslih	Gradani Zeničko-dobojskog kantona stariji od 15 godina koji nemaju završenu osnovnu školu	• Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport • Jedinice lokalne samouprave • Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice • Služba za zapošljavanje • Mediji	• Broj organiziranih roditeljskih sastanaka na kojima je podijeljena informacija (usmeno i u pisanoj formi) o besplatnom osnovnom obrazovanju za odrasle • Broj planiranih i realiziranih aktivnosti/informisanje nezaposlenih o besplatnom osnovnom obrazovanju • Broj planiranih i realiziranih aktivnosti/informisanje korisnika usluga centara za socijalni rad o besplatnom osnovnom obrazovanju • Broj informacija na medijima o besplatnom osnovnom obrazovanju odraslih	Kontinuirano tokom planskog perioda
Analiza odziva građana na javne pozive za upis u program osnovnog obrazovanja odraslih	Gradani Ustanove za osnovno obrazovanje odraslih	• Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport • Jedinice lokalne samouprave • Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice • Služba za zapošljavanje • Mediji	• Evidencije ustanova za osnovno obrazovanje odraslih • Evidencije biroa za zapošljavanje • Evidencije jedinica lokalne samouprave • Evidencije Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice • Povećan odziv građana na javni poziv za upis polaznika za 10%	2020. godina

Analiza i istraživanje potreba tržišta rada Zeničko-dobojskog kantona	Nezaposlena lica Poslodavci	• Privredna komora Zeničko-dobojskog kantona • Služba za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona • Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice • Organizatori obrazovanja odraslih • Udruženja poslodavaca • Obrtnička komora • Ministarstvo za obrazovanje, nauku kulturu i sport	• Broj uključenih poslodavaca i institucija • Broj deficitarnih zanimanja • Broj suficitarnih zanimanja • Broj uključenih upitanika i ispitanika • Vrste potrebnih programa za formalno/ neformalno obrazovanje	Kontinuirano
Uspostavljanje i ažuriranje Registra poslodavaca Zeničko-dobojskog kantona kod kojih se može obavljati praktičan rad/praktična nastava u okviru programa obrazovanja odraslih	Poslodavci	• Privredna komora Zeničko-dobojskog kantona	Broj akreditovanih preduzeća za izvođenje praktične nastave povećan za minimalno 10%	2019. godina Kontinuirano
Praćenje i evaluacija rada ustanova za obrazovanje odraslih	Ustanove za obrazovanje odraslih	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport/Pedagoški zavod	Broj izvještaja o praćenju i evaluacija rada ustanova	Kontinuirano
Izrada standarda zanimanja	Poslodavci	• Privredna komora Zeničko-dobojskog kantona • Obrtnička komora Zeničko-dobojskog kantona • Udruženja poslodavaca • Ministarstva	Broj izrađenih standarda zanimanja	Kontinuirano

Podnošenje inicijative nadležnim organima da se na radna mjesta mogu zaposliti samo lica koja posjeduju odgovarajuće kvalifikacije/kompetencije za obavljanje poslova	Građani	- Vijeće za obrazovanje odraslih - Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport - Sindikati	Nadležni organi razmatrali i očitovali se povodom inicijative	2019. godina
Realizacija programa obuke zbog hitnih potreba tržišta rada	Poslodavci Nezaposlena lica	- Poslodavci - Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport/Pedagoški zavod - Ustanove za obrazovanje odraslih - Privredna komora - Zeničko-dobojskog kantona - Obrtnička komora - Zeničko-dobojskog kantona - Udruženja poslodavaca - Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice	Odgovoreno na iskazane potrebe poslodavaca, doneseni i realizirani programi obuke. Zaposleni svi uspješni polaznici obuke.	Kontinuirano

Broj: 10-38-9707/19.
Zenica, 28.06. 2019. godine

Na Plan obrazovanja odraslih za period 2019.-2021. godina, data je saglasnost Vlade Zeničko-dobojskog kantona, Zaključkom broj: 02-38-1122/19., od 12.07. 2019. godine.

MINISTAR

Prof. dr. Spahija Karić

SEKRETAR VLADE ZE-DO KANTONA

Ingrić J.